

POMNÍKY Z BARONSKÉHO HŘBITOVA

Jan Oulík

V místě zvaném „baronský hřbitov“, v lesním zákoutí obehnaném zbytky kamenné zdi, na vrcholu návrší s nádherným výhledem do severozápadního okolí našeho města, stávaly dva kamenné pomníky. Z obou již zůstaly jen podstavce; kříže, které z bytelných soklů nejspíš vyrůstaly, dávno ulomila ruka vandala. Také oba podstavce kdosi povalil a postříkal sprejem a barvou. Nedávno byly odtud, z pěkného, ale zanedbaného místa, pomníky na popud vedení městského úřadu odvezeny a uvažuje se o jejich opravě.

Oba pomníky jsou zhotoveny z bílého mramoru a na každém z nich jsou (vždy v obdélné prohlubni nahoře zakončené ve tvaru stříšky) vytesány nápisy polokursivním typem písma. Nápisy se nalézají vždy z lícni i rubové strany pomníku.

První pomník

Rozměry: výška – 111 cm, šířka – 71 cm, tloušťka – 54 cm.

Z lícni strany je vytesán jedenáctiřádkový nápis. Konce řádků jsou vyznačeny lomítky:

Lícni strana prvního pomníku. Foto R. Straka.

Hoffend auf die Gnade Gottes u. / die Erlösung durch Jesum / Christum ihrem Herrn / Mathias Friedrich, / Freiherr von Riese Stallburg / geb. 17. May 1787, gest. 14. April 1864. / und Marie Freinn / von Riese Stallburg, / geb. Freinn Hochberg / Hennersdorf / geb. 24. Aug. 1792, gest. 9. Juni 1857

Překlad:

Doufajíce v milost Boží a vzkříšení skrze Ježíše Krista, našemu otci, Matyáši Bedřichovi baronu von Riese Stallburg, narozenému 17. května 1787, zemřelému 14. dubna 1864 a Marii baronce von Riese Stallburg, rozené baronce Hochberg Hennersdorf, narozené 24. srpna 1792, zemřelé 9. června 1857

Z rubové strany je čtrnáctiřádkový, místy obtížně čitelný nápis. V hranatých závorkách jsou doplněna nečitelná písmena: *Geliebtes Eltern Paar! / Es heisst uns unsere Pflicht, / In Thränen dieses Grab, / Mit einem Stein zu zieren; / Gott lobt nun Eure Seel, / In Zions ewgen Licht; / Und keine Qual vermag, / Euch weder*

[u]nzurühren. / Doch [weñ] w[ir nicht me]hr sind, / [Soll] hier die Nachwelt lesen, / Wie hoch wir Euch verehrt, / Wie viel Ihr uns gewesen. / Eure bel[ie]bten Kinder / Marie, Fritz, Toni, Dini, Adolf.

Překlad:

Milí rodiče! Je naší povinností ozdobit v slzách tento hrob kamenem. Vaše duše teď velebí Boha ve věčném světle Siónu a žádná trápení Vás již nemohou dostihnout. Však až my tady nebudeme, ať se zde naši potomci dočtou, jak velmi jsme Vás ctili a jak mnoho jste pro nás znamenali! Vaše milující děti: Marie, Fritz, Toni, Dini, Adolf

Druhý pomník

Rozměry: výška – 107 cm, šířka – 68 cm, tloušťka – 51 cm.

Z lící strany je sedmiřádkový nápis:

Marie Gertrud / Freyin von / Riese=Stallburg / geb: Freyin von / Leonhardy / geb: 8: Decb: 1807 / gest: 28: Novb: 1866

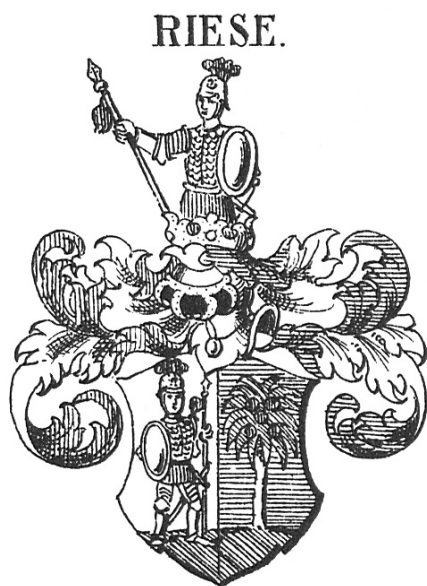
Překlad:

Marie Gertruda baronka von Riese-Stallburg rozená baronka von Leonhardy, narozená 8. prosince 1807, zemřela 28. listopadu 1866

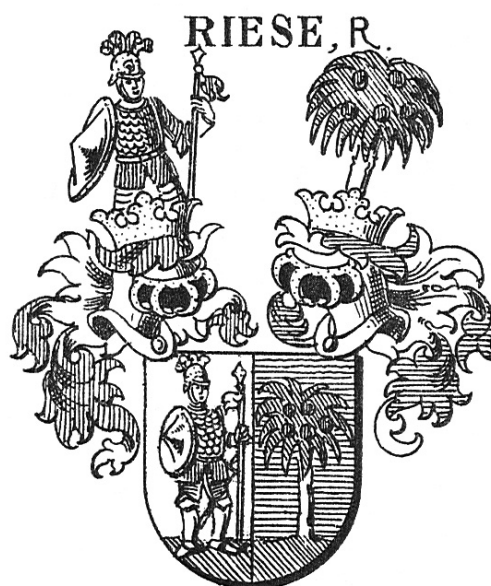
Z rubové strany je vytesán šestiřádkový, špatně čitelný německý nápis.

KOMU PATŘILA JMÉNA NA POMNÍCÍCH?

Na prvním pomníku čteme jména Matyáše Bedřicha barona Riese-Stallburga (1787–1864) a jeho ženy Marie, rozené baronky Hochbergové z Hennersdorfu (1792–1857).

Znak rodu von Riese (1747).

Znak rytíře von Riese (1817).

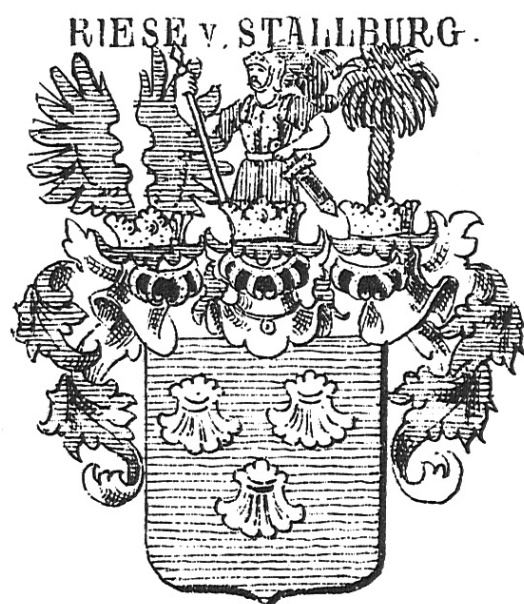
Matyáš Bedřich se nepochybně narodil na šťastné planetě, alespoň o tom svědčí jeho pozvolný společenský vzestup. Pocházel z protestantského, původně hesenského nevýznamného rodu von Riese, který obdržel znak v roce 1747. Jeho otec Jan Bedřich sloužil v armádě jako poručík. Ve svých šestadvaceti letech, 1. ledna 1813, se Matyáš Bedřich oženil s katoličkou Marií baronkou Hochbergovou z Hennersdorfu, dědičkou panství Nová Bystřice na Jindřichohradecku. Čtyři roky poté (16. května 1817) byl povýšen do českého rytířského stavu a byl mu polepšen rodový znak přidáním druhé přílby. Současně obdržel také český inkolát, tedy obyvatelské právo s právem kupovat pozemkový majetek. Tohoto práva využil v roce 1828, kdy zakoupil od hraběte Jáchyma Jindřicha Voračického panství Chvatěruby

(22. července) a od hraběte Jana Somssische panství Vodolka a Panenské Břežany (26. září). Všechna tři panství spojil pod společnou správu a kolem roku 1840 vystavěl v Panenských Břežanech nový, tzv. dolní zámek. Za jeho vlády byla také upravena tvrz v Odoleně Vodě v empírové podobě. V té době byla tvrz staticky zajištěna rozměrnými opěrnými pilíři, které ji obklopují v rozdílných rozestupech podél celého vnějšího průčelí, a dostala novou střechu.

K vodolskému panství v polovině předminulého století kromě Vodolky (Odoleny Vody) patřily vesnice Vodochody, Dřínov, Bukol, Křivousy a část vsi Kozárovice. Břežanské panství tvořily vsi Panenské Břežany, Sedlec, Bořanovice, Čenkov, Předboj, Dolínek a Zálezlice. K chvatěrubskému panství náležely Chvatěruby, Máslovice a Kozárovice a části vsi Hostín, Postřižín, Všestudy, Vojkovice, Zátvor, Dušníky, Přemyšlení a Dolínek.

Na všech třech panstvích žilo tehdy 3983 obyvatel, z toho na vodolském panství 1572, na brežanském 1623 a na chvatěrubském 788 osob. Výměra všech tří panství byla 7211 jiter a 1094 čtverečních sáhů.

Nejvýznamnější pocty se Matyáši Bedřichovi von Riese dostalo 11. října 1846, kdy byl císařem povýšen do stavu svobodných pánů dědičných rakouských zemí. Bylo mu dovoleno,

Znak barona von Riese-Stallburg (1846).

aby místo svého dosavadního znaku užíval znaku vymřelého rodu von Stallburg, z něhož pocházela jeho matka Markéta Bedřiška, která byla poslední svého rodu. Jeho znak byl rozhojněn o třetí přílbu s klenotem rodu Stallburg (křídla). Od té doby se rodina Matyáše Bedřicha psala baron „von Riese-Stallburg“.

Po smrti své první ženy Marie, rozené baronky Hochbergové se Matyáš Bedřich ve svých jedenasedmdesáti letech ženil podruhé. Dne 1. září 1858 pojímá za manželku o dvacet let mladší Gertrudu baronku Leonhardi. Ta přežila svého manžela o pouhé dva roky a právě jí patří druhý pomník na baronském hřbitově.

Matyáš Bedřich baron Riese-Stallburg zemřel ve svém novém zámku v Panenských Břežanech 14. dubna 1864 a podle kroniky římskokatolické fary v Odoleně Vodě byl „pochován na hřbitově rodinném v panské od něho samého založené hrobce

ve velkém háji“. Tehdejší vodolský kaplan Václav Kocman chválí patrona svého kostela těmito slovy: „Byl sice protestant, ale pán ku katolíkům spravedlivý, vysoce vzdělaný, zbožného ducha, a dobrotivého srdce, který mnoho dobrého pro chudinu osady činil, a sice tak, aby neviděla levice, co činí pravice. I sám pisatel tohoto obdržel od něho peněžité dary, aby dle uznání mezi chudé rozdával. Tyto dobré skutky budež mu přímluvčími u Boha. Requiescat in pace!“

Že se jeho pohřeb konal velice slavně, netřeba vyprávět, a ovšem že funkcionáři byli páni pastorové z Libiše, (kam osadou ku správě duchovní zdejší evangelíci reformovaného vyznání příslušejí) a z Prahy.“

Za éry Riese-Stallburgů také hořel na Vodolce kostel. Za bouře 20. ledna 1863 zapálil blesk věž a od ní vzplála celá střecha nad krovem. Žářem se roztavily všechny zvony, až na umíráček. Kostelní klenba s nádhernými freskami však nápor padajících trámů vydržela. Baron, jako patron kostela, naštěstí prozíravě nechal kostel pojistit a poté celou částku od pojišťovny věnoval na jeho obnovu.

Světlou vzpomínku zanechali Riese-Stallburgové také v Nové Bystřici na Jindřichohradecku. Když město v roce 1862 vyhořelo, rodina se zasadila o pomoc obyvatelům.

POTOMSTVO MATYÁŠE BEDŘICHA

S Marií baronkou Hochbergovou měl Matyáš Bedřich pět dětí. Jejich jména jsou vytesána na rubu pomníku v domácí znějící podobě a seřazena podle věku, nejstarším počínaje: **Marie, Fritz, Toni, Dini** a **Adolf**. Připomeňme si stručně také jejich osudy, neboť i oni spolutvořili historii našeho města:

Marie (*1814) se provdala za Ferdinanda barona von Skall und Gross-Ellguth, majitele statku Jungferndorf ve Slezsku.

Fritz, vlastně *Werner Bedřich* (1815–1887), pán na Vojkově a na Blahoticích u Slaného, čestný rytíř johanitského řádu a c. k. komoří, býval také poslancem na českém zemském sněmu a majitelem pražského paláce v Panské ulici 895/6 (rodový znak Riese-Stallburgů dodnes zdobí štít tohoto domu). Z manželství s Filipinou Augustou Bedříškou von Lukacsich měl čtyři dcery: Marii, Karolínu, Gabrielu a Bedříšku Augustu.

Toni, tedy *Antonín* (1818–1899), získal po smrti svého strýce Františka Hochberga (†1824) panství Vojkov na Sedlčansku. Později se stala majitelkou Vojkova jeho švagrová Filipina Augusta, která nechala zámek rozšířit a přestavět. Od jejích dědiců koupil Vojkov roku 1886 Viktor Coudenhove. Antonín byl postupně třikrát ženat, nezanechal však potomstvo.

Dini, vlastně *Marie Leopoldina Anna Aloisie*, a její bratr *Adolf* přišli na svět jako dvojčata (*1822). Leopoldina přestoupila ke katolictví a provdala za Alexandra barona von Seherr und Thoss-Hohenfriedeberg, majitele panství Hohenfriedeberg ve Slezsku.

Adolf, čestný rytíř johanitského řádu, c. k. komoří a rytmistr v. v., pán na Vodolce, Panenských Břežanech a Chvatěrubech, se oženil 15. listopadu 1862 s Karolínou Žofií Klotildou von Regemann (1836–1916), s níž měl dceru Marii (provdala se 1884 v Panenských Břežanech za pruského generálporučíka Pavla von Kleista) a syny Bedřicha (1865–1922) a Hermanna (*1866). Adolf zemřel v Berlíně 18. prosince 1899.

Rozsáhlý majetek Riese-Stallburgů se však nepodařilo kvůli neutěšené finanční situaci rodiny udržet. Po Adolfově smrti převzala roku 1901 celý komplex (Odolena Voda, Panenské Břežany a Chvatěruby) Hospodářská a úvěrní banka pro Čechy a od roku 1909 jej rozprodávala ve prospěch věřitelů. Tak skončila na začátku dvacátého století více než sedmdesátileté působení Riese-Stallburgů v Odoleně Vodě a jejím okolí. Jednou z viditelných památek na tento rod v našem městě je právě baronský hřbitov a oba kamenné pomníky.

Literatura a prameny

Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen statistisch-topographisch dargestellt*, XII. Kauřimer Kreis, Prag 1844, s. 288–295; *Genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser auf das Jahr 1849*, s. 340–341 a 1853, s. 350–352; *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser 1875*, s. 616–617 a 1931, s. 430; Heslo: von Riese-Stallburg, in: *Ottův naučný slovník*, XXI. díl, Praha 1904, s. 722; František RUTH, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních*, II. díl, Praha 1903, s. 828; Antonín PODLAHA, *Posvátná místa království českého, Arcidiecéze pražská*, díl I., Praha 1907, s. 294–298; *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, IV. díl, Západní Čechy, Praha 1985, s. 389–390 (Vojkov), VI. díl, Východní Čechy, Praha 1989, s. 172–173 (Chvatěruby), VII. díl, Praha a okolí, Praha 1988, s. 150–151 (Panenské Břežany); Jiří ÚLOVEC, *Tvrz a zámek Odolena Voda*, Praha 1998, s. 17, 26 a 29; Archiv fary

Odolena Voda, *Liber rerum memorabilium Parochiae Wodolcensis 1738–1948*, pag. 121;
internetové stránky: <http://novabystrice.cz/historie/index4.php>.

Za spolupráci na článku děkuji své manželce Petře a přátelům Romanu Strakovi a Janu Radolfovi.